

Katılım Bankaları ve Denetleme Sorunsalı¹

İsmail ÇELİK^{a*}

^a Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Öğrencisi, Sakarya, TÜRKİYE
^{*}Sorumlu yazarın e-posta adresi: ismailcelik@sdu.edu.tr

Özet:

Katılım bankalarının Finansal literatürdeki geçmişi 1950'li yıllara dayanmaktadır. Bu bankaların organize olması için 1970'li yılların beklenmesi gerekmiştir. İslâmî finansal sistemin bir argümanı olan bu bankaların en önemli özelliği uygulamalarında faizin geçerli olmamasıdır. Türkiye'de de mevcut olan bu bankacılık sistemi aynı zamanda Müslüman olmayan ülkelerde ve klasik bankacılık hizmeti sunan bankalarda da katılım bankası penceresi olarak bulunmaktadır. Finansal ve reel ekonomik sistemde faiz sebebi ile dolanımaya giremeyen fonlar bu kanalla sistemlerle buluşmaktadır. Klasik bankaların uyguladığı, faizsiz tekniklerin hepsini bünyesinde barındıran katılım bankaları ekstra kendine has uygulamaları ile de ekonomik sistemde finansal derinlik ve farklılık oluşturmaktadır. Bu iki bankacılık sisteminin görmüş oldukları işlevleri ve mali düzenlemeleri ile aralarında farklılıklar bulunmakla birlikte, farkın bulunmadığını savunanlar da bulunmaktadır. Katılım bankalarının denetlenmesi için gerekli kuruluşlar olmasına rağmen hukuki alt yapı olmadığından sözde bir denetleme yapılmaktadır. En önemli özelliği olan faizsiz uygulamalar konusunda, net bir denetimin olmadığı bu bankalarda en kısa sürede hukuki alt yapı oluşturularak yaptırımli denetimlerin başlaması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Katılım Bankacılığı, Faizsiz Bankacılık, Denetim

The Participation Banking's and Auditing Problematic

Abstract:

Participation banks in the financial literature are based on history until the 1950s. For having organized these banks should be expected of the 1970s. An argument which is not valid interest in the Islamic financial system, the most important feature of the application of these banks. The banking system is also available in non-Muslim countries, Turkey also offers traditional banking services in banks and participation banks are in the window. Could not enter the circulation and interest due to financial and real economic system meets these channel funds into the system. Applied by conventional banks, participation banks all hosts in the technical structure of interest constitute financial depth and diversity in the economic system with extra unique applications. Although there are differences between them and their functions and financial arrangements of the two banking systems have seen, there are those who argue that there is no difference. Although the organizations required for the supervision of the participation banks exist, a so-called auditing is carried out due to a lack of legal infrastructure. In these banks, where there is not a clear auditing over the issue of interest-freeness, which is their most crucial feature, legal infrastructure must be urgently created and sanctioned auditing must be started as soon as possible.

Key words: Participation Banking, Intresless Banking, Auditing

¹ Bu çalışmanın içeriği yazarın doktora çalışmasından hareketle oluşturulmuştur.

1. GİRİŞ

Günümüzde katılım bankası olarak isimlendirilen ve dinî kaygılara göre kurulan finansal kurumlar, literatürde özel finans kurumları, İslâmî Bankacılık (Islamic Banking), Faizsiz Bankacılık (Interestless Banking veya Banking without Interest), Kâr Zarara Katımlı Bankacılık (PLS- Profit Loss Sharing Banking) gibi isimlerle geçmektedir (Akın, 1986, s.23).

Bu bankalar faizle bağlantısı olmayan diğer bütün bankacılık işlemlerinin yanı sıra, sigortacılık, leasing, faktoring gibi işlemleri de hizmet yelpazesi içerisinde bulundurmaktadır. Bu anlamda diğer bankalara bir alternatif olarak kendilerine bakılırken, faizsiz işlemlerle de finansal sistemde tamamlayıcılık, derinlik ve rekabet unsuru olarak bulunmaktadır (Özulucan ve Deran, 2009).

Çalışma mantığı çerçevesinde katılım bankalarını; bankaya aktarılan katılım fonlarının mal ve hizmetlerle etkileşimde olduğu, her nakit hareketinin mutlaka bir mal ve hizmetle koordineli çalıştığı, gelirin ise kâr/zarar ortaklığı esasına göre dağıtıldığı bir bankacılık sistemi olarak ifade etmek yerinde olacaktır (Özsoy vd., 2013).

Konvansiyonel bankacılık sisteminde hizmet verme bedeli faiz olarak kendini gösterirken, katılım bankalarında ise faizin uygulamalardan tamamen arındırılması üzerine bir anlayış vardır. Haram olan bir hususun vicdanen insanları huzursuz etmemesi diğer taraftan da finansal sistemden uzak duran fonların finansal piyasada aktif olarak rol alması katılım bankalarının temel felsefesini oluşturmaktadır.

Ancak, yatırımcılar arasında bu bankaların sunduğu hizmetlerin net olarak bilinmemesi, farklı dinî mezheplere göre uygulamaların değerlemeye tabi tutulması sonucu tartışmalı sonuçlara ulaşılması, bu bankaların tedarik ettikleri fonların kullanımının şeffaf olarak bilinmemesi gibi nedenler bu kuruluşların finansal pazarlardaki katkılarının ortaya çıkmasına sorun oluşturmaktadır. İstenmeyen bu sonucun şekillenmesini gündemde tutan faktörler ise toplumsal alt yapının tam olgunlaşmaması ile iktisadî ve hukukî alt yapının tam anlamıyla oluşturamaması olarak ifade edilebilir (Kalaycı, 2013).

2. KATILIM BANKACILIĞININ GELİŞİMİ VE KARŞILAŞTIRILMASI

Katılım bankaları, yarım yüzyıla yaklaşmış bir geçmişi olmakla birlikte Arap ülkelerine ait bölgelerde yaşamına başlayıp buralardan Türkiye’ye ve küresel bir coğrafyada kendine giderek artan önemle yer bulmaktadır. Bu çalışmada katılım bankalarının dünyadaki tarihsel gelişimine, konvansiyonel bankacılık faaliyetleri ile karşılaştırılması yapıp bu bankacılık faaliyetlerinin ulusal ve uluslararası kurumlar tarafından denetlenmesi hakkında yapılan çalışmalar hakkında bilgiler aktarıldıktan sonra denetlemenin ne derece yapıldığı, ilgili kurum ve kurulların yetki ve etki sahalarının etkinliği ifade edilip bu bankaların denetlenmesinin gerekliliği ve olası uygulanabilecek yöntemler hakkında bir perspektif verilmeye çalışılacaktır. Bu çalışmada yazarın doktora tez çalışması belirleyici olmuştur.

2.1. Dünya’daki Gelişimi

Katılım bankacılığının ilk uygulamalarını M.Ö. 2123-2081 tarihleri olan Hammurabi dönemlerine kadar dayandırmakla (Ahmad, 1981) birlikte, Hristiyanlığın geçmişinde de bu

bankacılık anlayışına uygun faizsiz borç verme işlemlerinin yapıldığını ifade eden yazarlar (Akın, 1986) olmuştur.

Genel kabul gören görüşe göre ise; 19. Yüzyıldan önceki bu uygulamaların faizsiz bankacılık uygulamalardan daha ziyade yardım müesseseleri olarak değerlendirilmeye tabi tutmak gerekmektedir (Ulutan, 1957).

Dünya’da farklı ülkelerde hizmet veren katılım bankalarının gözle görülür kuruluş adımlarının atılmasında ve çalışma ilkelerinin şekillenmesinde öncülük eden olay 1970 yılında İslâm Kongresi Teşkilatı’nın girişimleri olmuştur. Fakat akademik anlamda 1950’li yıllarda Pakistan ve Hintli bilim adamlarınca iktisadî hayattaki uygulamaların ve kavramların İslâm dininin değerler sistemi ile analiz edilmesi çalışmalarını başlatmışlardır. Uygulanan iktisat politika ve müesseselerin İslâmî kriterlere göre uygunluğunun belirlenerek bu yapıya uygun kurumların finansal sistemde olması zorunluğuna dair fikinsel alt yapının temelleri atılmıştır (Eskici, 2007).

Bu gelişmelere eşanlı olmak üzere faizden arındırılmış bankacılık ilkelerine uygun uygulamalar ilk olarak Mısır’da yer alan Mit Gamr kasabasında gerçekleştirilmiştir. Mısırlı köylüleri tarımsal ve ticarî alanlarda gereksinim duydukları konular hakkında çözüm geliştiren bir kurum niteliğindedir. Bu bankacılık uygulamalarının içeriğini tasarruf mevduatı uygulamalarına yer veren bankacılık yapısı ile kırsal alanlarda uygulanan bankacılık ilkelerin bir araya getirilmesi ile şekillenmiş bir yapısı vardı. Sınırlı bir bölgede de olsa bu kurum ilk defa hem bankacılık faaliyetlerini, hem ticari ortaklığı, diğer taraftan barter (takas), leasing (finansal kiralama) gibi alt finansman tekniklerini uygulamayı da gerçekleştirmiştir. Diğer taraftan yine aynı zaman dilimlerinde Hindistan’ın Müslüman yerleşim alanlarında karşılaşılan kooperatif esaslı bankacılık uygulamalarının da ilk faizsiz finansman örnekleri arasında ifade edilmesi yerinde olacaktır (Karakaş, 2002).

1970’ylındaki İslâm Kongresi Teşkilatı’nın girişimleri sonucunda 1972 yılında ilk faizsiz ticari banka Mısır’da sosyal adaleti sağlamak amacı ile kurulan Nasır Sosyal Bankası’dır. 1975 yılında kurulan İslâm Kalkınma Bankası’nın amacı ise; İslâm ülkelerinin kamusal kalkınma projelerini çözmek ve İslâmî prensiplere göre faaliyette bulunacak İslâmî bankacılığı yaymak olarak ifade edilmektedir (Karakaş, 2002).

İslâm Bankası’nın faaliyetlerine başlaması Müslüman ülkeler için bir itici güç olmuş ve özel girişimciler açısından finansman tedarik etmek için Dubai İslâm Bankası’nın kurulması ile İslâmî bankacılık dünya genelinde boy göstermeye başlamıştır. Bu bankayı diğer ülkelerde kurulan İslâm bankaları izlemiştir. Bu gelişmeler zamanla bir yayılma eğilimini ve bilgi birikimini de ortaya çıkarmıştır. Bu tecrübe Ortadoğu ve Uzakdoğu’da da İslâm Bankacılık sisteminin hızla yayılmasını pekiştirmiş ve buldukları yerlerde ekonomik kalkınmanın vaz geçilmez aktörleri arasında yer almışlardır. Bununla birlikte belirtilen bankacılık faaliyetleri genelde İslâm ülkelerinde görülmektedir. Ancak günümüz finansal sisteminde İslâm ülkelerinin yanında Müslüman olmayan ülkelerinde bu bankacılık faaliyetlerine bünyelerinde yer verdikleri görülmektedir. Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Hollanda, Danimarka, Japonya ve Almanya gibi büyük ekonomi sahibi olan ülkeler başta olmak üzere dünyanın bir çok ülkesinde faizsiz bankacılık uygulamalarına yer verilmiştir. Bu yayılma neticesinde İslâmî finansın da içeriği değişmeye başlamıştır. Faizsiz finansal araçlar bu bankalar kanalı ile finansal sistemde yer almaya başlamışlardır (IJIFS).

Chachi (2005), yazdığı kitabında bu bankacılık sisteminin kısa sürede 5 kıta, 48 ülke genelinde 280 banka kuruluşunun 400 milyar dolarlık mevduata ulaştığını ifade etmiştir. Al-Jarhi'nin (2005) çalışmasına göre ise; katılım bankaları özellikle Batı Avrupa ve Japonya'da uygulama alanı bulmuş ve geleneksel ve küresel bankacılık işlemlerini de gerçekleştirmektedirler.

Dünya geneline baktığımızda 2013 Ekim ayı verilerine göre İslâmî bankacılık hizmetleri veren Müslüman olmayan ülkeler ve off-shore merkezleri ve buralardaki banka sayıları aşağıdaki tabloda ifade edilmiştir.

Tablo 1. Batı Ülkelerindeki ve Off-Shore Merkezlerdeki İslâmî Banka Sayıları (Islamic Finance 2013:4)

Ülke	Sayı
İngiltere	22
ABD	10
Avustralya	4
İsviçre	4
Fransa	3
Kanada	1
Cayman Adaları	1
Almanya	1
İrlanda	1
Lüksemburg	1
Rusya	1

Bashir (2003)'in çalışmasına göre bu sektörün 1970'teki pazar payı %2 dolaylarındayken 2012 yılı itibari ile ortalama yıllık %10-%15 oranında büyümekte ve küresel varlıkları 1,6 trilyon dolara varmış durumdadır.

2.2. Türkiye'deki Gelişimi

Kurulduğunda unvanları özel finans kurumu olan katılım bankaları Türkiye'de 16.12.1983 tarihli BKK ile kurulmuşlardır. Bu kurumlar 1999 yılında Bankalar Kanunu kapsamına alınarak faaliyetlerini sürdürmektedirler (SERPAM, 2013).

Türkiye'de katılım bankaları 19-10-1-2005 tarihli 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'na bağlı ve diğer geleneksel bankalarla eşit değere sahiptir. Katılım bankaları ticaret hukuku açısından anonim şirket tüzel kişiliğine haiz olmak zorundadırlar. Katılım bankalarının gerçekleştirebileceği faaliyetler ilgili kanunun 4. maddesinde sıralanmıştır. Bu bankalar, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu'nun izniyle kurulup faaliyette bulunabilirler. Bu bankaların topladığı katılım fonları diğer tasarruf mevduatları gibi Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu tarafından sigorta altında tutulurlar. (Resmi Gazete).

Faisal Finans A.Ş., 1984 yılında Türkiye'de ilk kurulan katılım bankasıdır. 1985 yılında kurulan Albaraka Türk Finans A.Ş. ise onu takip etmiştir. Bunları 1989 yılında Kuveyt Türk Evkaf Finans, 1991 yılında Anadolu Finans, 1995 yılında İhlas Finans ve 1996 yılında kurulan Asya Finans A.Ş.'leri sırası ile takip etmiştir. 2001 yılında yaşanan ekonomik kriz sonucunda İhlas Finans Kurumu iflas sürecine girmiştir. Aynı yıl Ülker şirketince devir alınan Faisal Finans, Family Finans ismini alarak akabinde 2005 yılında Anadolu Finans ile birleşerek Türkiye Finans Katılım Bankası A.Ş. kurulmuştur (Özsoy, 2011).

Günümüz Türkiye’inde mevcut beş adet katılım bankası mevcut olup, Uluslararası denetim ve danışmanlık şirketi EY (Ernst-Young)’ın “Dünya İslami Bankacılık Rekabet Raporuna göre, 2014 yılı verilerine göre son beş yılda İslâmî varlıklar iki kat artarak 45 milyar dolara ulaştı. Türkiye’nin 2014 yılı itibari ile pazar payı % 5,9 iken 2023’te ise %15 olması beklenmektedir (EY, 2013-2014 Raporu).

Bu bankacılık faaliyetlerinin özel finans kurumu olarak toplumda yer bulması faizsiz uygulamalardan dolayı kabul görse de uluslararası finansal sahalarda anlaşılması ve kabul edilebilmesi sorun olarak değerlendirilebilmektedir (Yahşi, 2011, s.76). Bu durumun negatif etkilerinden kurtulmak için çare olarak bu kurumların isim değişikliğine gidilmiş ve yapılan çalışmalar sonucunda 5411 sayılı Bankacılık kanunu ile “Katılım Bankası” ismi uygun görülmüştür. Bu gelişmenin bu kurumların önündeki engelleri kaldırdığı düşünülmekte olup 30 Kasım 2011 değerlemelerine göre dört banka ve 680 şube yapılanmasına ulaşılarak nitel ve nicel olarak büyüme kaydedilmiştir (Akyüz, 2011).

Bu değişiklik bu bankacılığın önündeki engelleri kaldırmış olup iki banka ve iki şube ile finansal hayatta var olan katılım bankaları 30 Kasım 2011 verilerine göre dört banka ve 680 şube ağına ulaşarak bir nicelik ve niteliksel büyüme kat etmiştir Son dönemde Türkiye Cumhuriyeti hükümeti de katılım bankalarının devlet bankaları olan Ziraat, Halk ve Vakıfbank bünyesinde kurulması çalışmalarına başlamıştır. Hali hazırda ise Ziraat Bankası bünyesinde şubeleşerek faaliyetlerine başlamıştır. Güncel bilgilere baktığımızda ise aşağıdaki bilgileri tablo olarak vermek mümkündür.

Tablo 2. Türkiye’de Katılım Bankaları ve Şube Sayıları (URL-1)

Katılım Banka Adı	Şube Sayısı
Albaraka Türk Katılım Bankası A.Ş.	209
Asya katılım Bankası A.Ş.	200
Kuveyt- Türk katılım Bankası A.Ş.	353
Türkiye Finans Katılım Bankası A.Ş.	286
Ziraat Katılım Bankası	16
Toplam	1064

2.3. Katılım Bankalarının Klasik Bankalarla Farklılıkları

Gerçekleştirdiği işlev yönü ile klasik bankalara oldukça benzeyen katılım bankalarının önemli farkı fon kullandırma ve sağlamada kendini göstermektedir. Katılım bankaları kâr/zarar esasına göre fon hareketlerine yön verirken, konvansiyonel bankalar faiz kıstasına göre para hareketlerini tanzim ederler (Eskici, 2007).

Her ne kadar yazında bu iki bankaların farkları ifade edilmeye çalışılsa da bazı yazarlarca bu farkların sadece yazında olduğu, içeriğinin ise o kadar kayda değer olmadığı da ifade edilmeye çalışılmıştır. O derece ki; bu iki bankacılık sistemi ile ardaki tek farkın sadece başörtülü çalışan elamanlar olduğu ifade edilmekle kalmayıp “kitabına uydurma” şeklinde bir yapılanma olarak yaklaşım sergilenenmektedir.(Terzi, 2013). Burada bu tartışmalara yer vermeden aşağıda ana hatları ile bu iki bankacılık sisteminin işlevsellik açısından farkları bazı temel kriterlere göre verilmiştir.

Tablo 3. Katılım Bankaları ile Klasik Bankalar Arasındaki İşlevsel Farklılıklar
(Özulucan ve Deran,2009:94-98)

KARŞILAŞTIRMA NİTELİĞİ	KATILIM BANKALARI	BANKALAR
Çalışma Teknikleri	Kâr ve zarara katılma esası geçerlidir. Karşılıklı ortaklık esası geçerlidir.	Fon toplarken ve kullandırırken bunların faiz karşılığı vardır.
Paranın İşlevleri	Para ticari bir meta değildir	Para ticari bir ürün olarak değerlendirilir.
Fon Tedariki	-Kişilere ait cari hesap ve katılma hesabı adı altında fon sahiplerinden fon tedariki yapılmaktadır. -Libor sistemi bu bankalar için geçerli değildir. Fakat uluslararası işlemlerle katılma hesapları kanalı ile kaynak teminine gidilmektedir.	-Mevduat ve ticari hesaplar adı altında önceden belirlenmiş olan faiz nispetinde fon teminine gidilmektedir. - Gereksinim duyulan sıcak para, libor+2-3 ile karşılanabilir.
Fon Arzı	- Fon sunumu nakit olarak gerçekleştirilmemektedir. Reel ekonomik faaliyetlere fon tedariki sağlanarak fon kullananlar ile ticari bir ilişki kurulur. - Proje karşılığı fon sunularak buradan sağlanacak kârlılık hedeflenir. - Uzun vadeli yatırımlar için fonların kullandırılması söz konusudur.	-Nakit olarak fon kullandırılması söz konusudur. Üretim dışındaki alanlarda dahi fon kullanımı söz konusu olabilmektedir. Devlet tahvil, hazine bonusu gibi finansal araçlara yatırım gibi. - Teminat karşılığı kredi anlaşması sağlanır. -Fon sunumları kısa vadeli olarak gerçekleşir. - Kredibilite durumu dikkate alınır.
Finansal Kiralama	İşletmelere finansal kiralama tekniği ile doğrudan kaynak sunumunu gerçekleştirirler. Bu konuda bu sistemin yetkisi vardır.	-Finansal kiralama konusunda yetkili değildirler. Ancak, bu konuda faaliyet gösterecek bir şirket kurabilirler.
Müşterilerin Taşıdıkları Risk ve Sistem Hakkındaki İtimat	Kâr ve zarar ortamındaki risk peşinen kabul edilir, güven esası geçerlidir, projenin uygulanabilirliği ve kârlılığı önemlidir.	Faiz garantili olduğu için risk söz konusu değildir. Güvenin temelini ipotek ve teminatlar oluşturmaktadır.
Fon Arzının Müşterilere Yüklediği Maliyet	Banka müşterisinin ödeyeceği meblağ bellidir ve sonradan da şartlara göre değişmez	Kredi maliyetlerinin farklı finansal araçlara endekslenmesi söz konusu olabildiği için kredi maliyetlerinin değişmesi gündeme gelebilecektir.
Fonların Ortaya Çıkardığı Bankaya Ait Maliyetler	Şahsi cari hesaplar için herhangi bir maliyet söz konusu değildir. Katılım hesap sahibine herhangi bir gelir garantisi sunulmamaktadır.	Hesaplardaki nakit hesaplar için farklılıklar arz etse de bankaya maliyetleri söz konusu olabilmektedir.
Yer Aldığı Ekonomik Ağ	İslâmî iktisadi sistemin verilerine göre faaliyetlerine yön verilir.	-Kapitalizmin verilerine göre faaliyetler şekillendirilir.
Müşteri Değerleme Kriterleri	Proje esaslı bir değerlendirme söz konusudur.	Müşterinin varlık yapılanması değerlendirilmede odak noktasıdır.
Müşterinin Beklentisi	Hesabı olanlara kârın %80’lik kısmı dağıtılır. Sistem gereği zarar varsa da o da hesap sahiplerine dağıtılır.	Hesap sahiplerine önceden belirlenmiş oranlarda mutlaka faiz dağıtılır.
Sistemde Kullanılan Finansal Araçlar	- Faizsizlik esasına uygun finansal araçlar sistemde bulundurulur.	- Getirisi olan her finansal araç sistemde dolanımına sunulur.
Genel İktisadî Hayata Etkisi	-Kayıtsız ekonomik faaliyet azalacağı için devletin vergi gelirleri artacaktır. -Kullandırılan fonlar reel ekonominin canlanmasını sağlayacağı için ekonominin farklı alanlarında bir hareketlik gözlenecektir.	-Teminat esaslı olduğu için kayıtlı faaliyetler takip edilemez. -Reel ekonomi ile birlikte para piyasasında da rol aldığı için ekonomiye direkt etkileri görülemez.
Sosyo-Kültürel Değerlemesi	Dinî inançları gereği atıl duran fonların finansal sistemde bulunmasının yolu bu bankacılık sistemi ile imkân dâhilinde olmaktadır. Toplumsal ve dinî bilinç bu sistemi finansal piyasaya davet etmiştir.	Kapitalist sistemin en önemli gelir kaynağı olan faiz, bu finansal kurum finansal sistemde ayakta tutmaktadır.
Mal ve Hizmet Piyasasına katkısı	Toplanan fonların faizsiz tekniklerle ticarî ve sınıî alanlarda değerlendirilmesi söz konusudur.	Toplanan fonların reel ve para piyasalarında değerlendirilmesi söz konusudur.
Üstlenilen Risk	Müşterilerle banka arasında ticari bir ilişki olduğundan ortam daima riskli bir yapıya sahiptir.	Gerek banka gerekse de müşteri açısından risk faizle ortadan kaldırılmıştır. Sadece kredilerin geri dönmemesi ve takibi riski vardır.
Getiri Dağıtımı	Faaliyetler ne kadar getiri sağlarsa o kadar dağıtılacağından getiri dağıtımını bu gelir belirler. Kanunen bu konuda bir sınırlama söz konusu değildir.	Bankacılık uygulamalarında devletin kontrolünde faiz düzenlemelerine gidildiği için sınırlamalar olabilmektedir.

Yukarıda verilen farklılıklar bankaların sundukları hizmetler yönüyledir. Ayrıca bu farklılıklar Özkan (2012) tarafından muhasebe uygulamaları açısından da değerlendirilmiştir.

Tablo 4. Katılım Bankaları İle Klasik Bankaların Arasındaki Mali Uygulama Farklılıkları

KRİTER	KATILIM BANKASI	KLASİK BANKA
Tekdüzen Hesap Planı	Bu bankalar için kâr payı ve kâr payı haricindeki gelir ve gider ayrımı söz konusudur.	Burada ise faiz ve faiz dışı gelir ve gider ayrımı söz konusudur.
Fon Toplama Yöntemlerindeki Çeşitlilik	Burada özel cari hesap ve katılma hesaplarına göre hareketler kayda geçer.	Vadeli ve vadesiz banka hesapları ile hareketlerin adı konur.
Muhasebe Kayıtlarında Sürat	Dönem sonu kâr ve zararın ortaya çıkarılması için düzenli, etkin ve sürekli defter kayıtlarına müracaat edilir.	Faiz iradı pratik ve zahmetsiz olarak belirlenmektedir.
Fon Toplamada Kullanılan Hesapların Karşılıkları	-Özel cari hesaplar için çalışma sistemi gereği herhangi bir ödemenin yapılması söz konusu değildir. -Kâr ve zarara katılma hesaplarında ise dönem sonu duruma göre sonuç ortaklara dağıtılır.	- Vadeli mevduatın karşılığı faiz olarak değerlendirilmektedir. - Vadesiz mevduat olarak açılan hesapların ise faiz karşılığı yoktur. İsimlendirmedeki farkın ortaya çıkmasının sebebi ise; faizin sistemde olmasından kaynaklanmaktadır.
KDV Mükellefiyeti Açısından	Bu bankalar ticari faaliyet mantığında faaliyetlerini gerçekleştirdikleri için bu faaliyetlerine ilişkin katma değer vergisi mükellefiyetine ilişkin görevlerini yerine getirme zorunlulukları vardır.	Bu bankalar ise reel ekonomiyi ilgilendiren kendi bünyelerinde bir faaliyetleri olmadığından ticaretle uğraşmazlar. Bu sebeple de KDV uygulamalarına da girmezler.
BSMV Mükellefiyeti Açısından	Uygulamaların hepsi BSMV kapsamına girmektedir.	- Finansal kiralama dışında kalan uygulamalarından dolayı BSMV kapsamında değerlendirilirler.

3. LİTERATÜR TARAMASI

Konunun bu aşamasında katılım bankalarının denetimine ait yapılan çalışmalar hakkında bilgi verilecektir. Çalışmalarda genelde denetleme kurullarının gerekliliği, içeriği, görevleri ve sorunları hakkında sonuçlara ulaşılmıştır. Bunlarla birlikte katılım bankalarının uygulamadaki kaygısızlığı ve denetleme kurullarının da keyfililiği dikkatten kaçmamıştır.

Denetim noktasında, Ahmed ve Charpa (2002) tarafından yapılan “Corporate Governance in Islamic Financial Institutions” adlı çalışmada kurum içi denetimin yeterli olmayıp bağımsız denetçiler tarafından faaliyetlerin denetiminin yapılması sonucuna ulaşılmıştır.

Rahmal (2006)’ın yaptığı “The Importance of Shari’ah Supervision in Islamic Financial Institutions” adlı çalışmada İslâmî denetleme komisyonlarının ehemmiyeti ve uygulama sorunları ele alınmış ulusal bazda İslâmî denetleme komisyonlarının denetimin yerinde ve hızlılığı açısından önemi belirtilmiştir.

Abdul Rahman (2008) “Shari’ah Audit for Islamic Fiancial Services: the Needs and Challenges” başlıklı çalışma ise; İslâmî denetleme kurullarının kurumsal yönetim temelinde ele alınmış ve bu kurulun çalışmaları sırasında karşılaşılabileceği sorunlar dile getirilmeye çalışılmıştır. Aynı zamanda kurulun denetim sırasında takip etmesi gereken denetim programı adımları ele alınmıştır.

Lahsasna (2010), “Introduction to Fatwa, Shariah Supervision & Governance in Islamic Finance” adlı kitabında ise katılım bankacılığının devam etmesi gerektiğinin nedenleri konusunda denetimin önemine vurgu yapmıştır.

Battal (2009) ise, katılım bankalarının zaman içerisinde kırmızı çizgilerinin aşınmaya yüz tuttuğunu ve belki de kalkması arefesinde olduğuna dair akademik izlenimlerini yazına dökmüştür.

Battal (2010) diğer bir makalesinde ise güncel dinî meseleler istişare toplantısında sunduğu tebliğinde; özellikle Türkiye bağlamında katılım bankacılık faaliyetlerinin ilk olarak üst düzey yöneticileri ile hâkim ortaklar tarafından, sonra Türkiye Katılım Bankaları Birliği tarafından ve son olarak da bankacılık Düzenleme Denetleme Kurumu tarafından denetlenmesi gerekliliği üzerinde durmuştur.

Pehlivanlı (2011) yaptığı çalışmasında, katılım bankalarının İslâmî standartlar olarak belirlenmiş kurallara sektörün itibar kaybına uğramama noktasında uyulması ve denetim mekanizmasının tek çatı altından ifa edilmesi gerektiği ifade etmiştir.

riskonomi.com (2011), IMF (International Monetary Fund), IFC (International Finance Corporation), Basel komitesi ve Uluslar arası Muhasebe Standartları komitesi de katılım bankacılığının denetim, muhasebe ve ürün geliştirme süreçlerine destek sağlamakta olduğunu ve aynı zamanda İslam Kalkınma Bankası, İslâmî Finansal Kuruluşlar Muhasebe ve Denetim Organizasyonu (AAOIFI), Malezya Menkul Kıymetler Komisyonu ve Labuan Off-shore Finansal Hizmetler Kurumu ile organize olarak birlikte faaliyette bulduklarını ifade etmiştir.

Bayram (2013) gerçekleştirdiği çalışmasında; geleneksel ve katılım bankacılığının denetiminde özellikle iç denetim konusunda etkin denetimin, piyasa işleyiş mekanizmasının devamlılığının sağlanması ile doğru orantılı olduğunu, denetçilerin çalışma şartlarının ve özlük haklarının iyileştirilmesi gerektiğini ve banka yöneticilerinin sağlıklı bilgilere kavuşmak için örgütte denetime önem veren bir anlayışın hâkim olması gerektiğini ifade etmiştir.

Rahman (2013), Bangladeş uygulamaları özelinde, İslâmî Bankacılık genelinde gerçekleştirilen faaliyet, işlemler, ürünler, politikalar, kurallar, düzenlemeler ve operasyon süreçlerinin iç ve dış denetçilerle denetlenmesi gerekliliği üzerinde durmuştur. Ayrıca, İslâmî Banka’ların ürün ve hizmetleri için şeriata uygunluk derecelemesi yapılmalı, Merkez Bankalarının gerçekleştirmediği şeriata uygunluk denetiminin kurum içinde yorumunu yaparak denetleyecek denetçilerle yapılması gerektiği hususunu ifade etmiştir.

Katılım Bankacılığı ve Faizsiz Finans Çalıştayı Raporu (2014)’a göre Malezya, İran, Pakistan, Bahreyn ve Endonezya gibi faizsiz finans bakımından önde gelen ülkelerde danışma kurulları yer almaktadır. Bu kurulların aldığı kararlar ve tespit ettikleri temel ölçülere, katılım bankalarının uyma zorunluluğu vardır. İran dışındaki ülkelerde ise faizsiz finans

kuruluşlarının kendi bünyelerinde danışmanı veya danışma kurulu olması mecburiyeti bulunmaktadır.

Literatür derlemesinden de anlaşılacağı gibi katılım bankalarının denetimi konusu o kadar üzerinde durulan bir araştırma olarak değerlendirilmemiştir.

4. KATILIM BANKALARININ DENETİMİ

Dünya genelinde faizsiz bankacılık uygulaması ile adından söz ettiren ve aynı zamanda geleneksel bankacılık hizmeti sunan bankalar tarafından da şube açmak suretiyle bünyelerinde bulundurulmuş katılım bankalarının temel hareket alanını İslâmî esaslar belirlemektedir. Dinin çizmiş olduğu ölçüler temelde olmak şartı ile özelde de İslâmî Finansal Kuruluşlar Muhasebe ve Denetim Organizasyonu (Accounting and Auditing Organization for Islamic Financial Institutions) ve İslâmî Finansal Hizmetler Kurulu (Islamic Financial Services Board) tarafından tespit edilen standartlara, bu kurumların uyması zorunluluk haline gelmiştir. Çünkü bu bankaların temel cazibe unsuru İslâmî prensipler esasında bankacılık faaliyetlerinin yürütülmesidir. Dinin sınırlarını belirlediği konulara uygun hareket edilmesi bankacılık iş hacminde artış olmasını kaçınılmaz kılarken hakkında belirsizliklerin olduğu uygulamalar ise çekince sebebi olacaktır. “Şurası muhakkak ki, haramlar apaçık bellidir, helaller de apaçık bellidir. Bu ikisi arasında (haram veya helal olduğu) şüpheli olanlar vardır. İnsanlardan çoğu bunları bilmez. Bu durumda, kim şüpheli şeylerden kaçınırsa, dinini de, ırzını da tebrie etmiş olur. Kim de şüpheli şeylere düşerse harama düşmüş olur.”(Buharî, Büyû,2) hadisi İslâm âlimleri tarafından çok önem verilen ve İslâm’ın temel aldığı dört temel rivayetten biri olarak kabul edilmiştir (URL-2). Bu hadis özellikle katılım bankalarının sunduğu hizmetlerin net olarak İslâmî ölçülere uygunluğunun kaçınılmaz olması gerektiğini vurgulamaktadır. Zira faiz konusu, İslâm dininin üzerinde durduğu önemli haramlardan biri olmakla kalmamış aynı zamanda da büyük günahlar kategorisinde sayılmıştır (Müsned, 2/201, 214; 4/392; 5/413; Müslim, İman, 143-146) .

Katılım bankalarının uygulamalarının dinî kurallara uygunluğu hem çalışanlar, hem müşteriler hem de rakipler için önem arz etmektedir. Bunu yerleştirme mükellefiyetinde olanlar ise İslâmî Denetleme Kurulları’dır (Rahmal, 2005:205). Bu kurullar, mevcut finansal araçların yanında sistemin icaplarına göre geliştirilen yeni finansal araçlar hakkında değerlendirmeler yaparak iç denetim mekanizmasıyla uygulamada belirlenmiş ilkelere sadık kalınıp kalınmadığını denetlerler. Bu denetleme kurulları, katılım bankalarının İslâmî esaslar dâhilinde faaliyet yapmalarını denetim altında tutarlar (Hasan, 2009).

Faizsiz bankacılık uygulamaları konusunda faaliyetlerin İslâmî kaidelere göre gerçekleşmesini denetleyen İslâmî Denetleme Kurulları’nın yanında ulusal alanda da faaliyette bulunan İslâmî Denetim Kurulları vardır. Bu kurulların işlevi sadece gerek uluslararası gerekse de farklı müesseselerin isimleri altında faaliyette bulunan katılım bankalarının yorum farklılıklarını ortadan kaldırıp uygulama birliğini sağlamanın yanında uluslararası standartlara göre faaliyet birlikteliği sağlamaktır. Bunların yanında yeni gelişmeler olduğunda başvuruları değerlendirip görüşlerini belirtmek de bu kurulların en temel işlevleri arasında belirtilmektedir (Abdul Rahman, 2008).

İslâmî denetleme kurullarında görev alan üyelerin finans, muhasebe, iktisat ve özellikle İslâm hukuku konusunda yeterli bilgiye sahip olmalıdırlar. Diğer taraftan da bu kişilerin yabancı dil konusunda özellikle de İngilizcede yeterli olması zorunluluk arz etmektedir. Zira İslâmî Kuruluşlar Muhasebe, Denetim Organizasyonu (AAOIFI), İslâmî Finansal Hizmetler Kurulu

(IFSB), Uluslararası İslâmî Derecelendirme Kurumu (IIRA) gibi diğer uluslararası faizsiz bankacılık kurumlarının güncel değerlendirme ve uygulamalarını takip edip sisteme uyum sağlamada zorluklar kaçınılmaz olacaktır. (Pehlivanlı, 2011).

Nitekim Şubat 2010 tarihi itibari ile Muhasebe, Denetim, Etik ve Kurumsal yönetim Standartları başlığına bağlı olarak İslâmî standartlar başlığı altında 40 adet standart belirlenerek yayınlanmıştır. Bu standartları ana başlıklar olarak; muhasebe standartları, denetim standartları, yönetim standartları, etik standartlar ve İslâm standartları şeklinde sıralamak mümkündür (AAOIFI).

Gerek İslâm dininin prensipleri, gerekse de denetleme kurullarının belirlediği standartların varlığı katılım bankaları açısından tavsiye niteliği taşımaktan öteye gitmemektedir. Katılım bankalarının kuruluş felsefeleri her ne kadar dinin gereklerine göre faaliyette bulunmak olmuş olsa da katılım bankalarının bu kurallara bağlılığı sorgulanmaktadır. Özellikle konvansiyonel bankacılık hizmeti veren (HSBC ve Citibank gibi) bankaların katılım bankacılığı konusunda da hizmet sunmaları bu bankaların denetlenmesini zorunlu kılmaktadır (Pehlivanlı, 2011). Ancak bu kuralların varlığı uygulamanın da bu yönde olduğu anlamına gelmemekte sadece tavsiye kararı niteliğinde kalmaktadır.

Özellikle Türkiye gibi Müslüman nüfusun yoğun şekilde olduğu ve bu bankalara kimlikleri sebebi ile müşteri olduğu göz önüne alındığında yukarıda bahsedilen kurulların organik olarak bulunmadığı görülmektedir. Danışmanlık şeklinde görev alan denetleme kurulları da sadece fetva görevini ifa ettiği, denetim görevini ise ihmal ettiği görülmektedir (Pehlivanlı, 2011).

Diğer taraftan katılım bankalarının katılım fonlarını getiren müşterilerini seçmesi gerekmektedir. Ancak bu durumun uygulanması için bir düzenleme de söz konusu değildir. Bu boşluğu doldurup etik kuralları belirleme ve müşteri profili hususunda çizgiler belirleme ve denetim yapma fonksiyonu aslında Türkiye Katılım Bankaları Birliği'ne aittir. Ancak uygulamada denetim görevi olan bu örgütün yasal görevini layığı ile yapamadığı da bir gerçektir (Battal, 2009).

Battal (2010) sunduğu tebliğinde Türkiye'deki katılım bankalarının dış ve iç denetim mekanizmalarından bahsetmiştir. Dış denetimi yapacak olanların; Türkiye Katılım Bankaları Birliği (TKBB), Bankacılık Düzenleme Denetleme Kurumu (BDDK) ile Diyanet İşleri Yüksek Kurulu (DİYK) olması gerekliliğine vurgu yapmaktadır. Diğer taraftan banka sahip, yönetici ve alt çalışanlarının kurum felsefesinin ahlâkî prensiplerine sadık kalmaları için irade eğitimi çerçevesinde tutarlı olması gerekliliğinden bahsederek iç denetimin gerekliliğinin altı çizilmektedir.

5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Katılım bankaları tarafından gerek dinin gerekse de kurulların belirlediği ilkelere bağlılık, tavsiye kararı olmaktan çıkarılıp uyulması ve tatbik edilmesi gereken prensipler silsilesi olarak kabul edilmelidir. Yoksa bu bankaların kuruluş felsefelerinin erozyona uğraması ve haksız rekabetin ortaya çıkması kaçınılmaz olacaktır. Çünkü bu bankaların var oluş gayesi, faizsiz oluşlarıdır. Bu anlamıyla zaten bu bankalar bankacılık sisteminde bir alternatif değil, boşluğu dolduran kuruluşlardır. Yani piyasada değerlendirilemeyen atıl fonların finansal sistemde etkin olarak kullanımının sağlanmasıdır.

Durum bu merkezde iken ve kendilerinin ayrı bir bankacılık misyonu olmasına rağmen katılım bankalarının uygulamada gerek kuruluş felsefesine göre faaliyette bulunma ve gerekse de genel katılım bankacılığı uygulamalarında birlikteliğin sağlanamamaktadır. Bu durumun ortaya çıkmasına sebep olan gelişme ise; denetimin keyfiliği ve yaptırımların olmamasıdır. Aktarılan bütün bu denetim prensiplerinin ve zorunluluklarının keyfiliği, adeta denetimlerin denetleme(!) anlamına geldiği sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Yazın taramasında da görüleceği gibi bu konuda da fazla bir çalışma da söz konusu değildir.

Gerek uluslararası katılım bankacılığı denetleme kuruluşları, gerekse de ülke içi denetleme kurumları görevleri gereği standartları belirlemede ve uygulama sonuçlarını irdeleyerek yaptırımlara bağlamada yetkilerini kullanmada yetersiz kalmaktadırlar. Bu durum elbette ki yasal boşlukların mevcudiyetine ve rekabet şartlarının ağırlığına bağlanabilir. Ancak unutulmamalıdır ki; bu müesseselerin en bariz vasfı dinin, ahlâkın ve kuruluş felsefelerinin gereklerine göre hayatlarını sürdürmeleri ve faaliyetlerini yapmalarıdır.

Özellikle Türkiye’deki uygulamaya bakıldığında bankalar kanununa tabi olan katılım bankalarının faaliyet konuları 4.madedede sayılmasına rağmen yapamayacağı faaliyetler yani kredi kullandıramayacağı faaliyetler açık olarak ifade edilmemiştir. Bu husus da aslında gerek BDDK’nın gerekse de TKBB’nin denetim işlevini sağlıklı yapmasında engel olarak görülebilir.

Uluslararası alanda İslâmî Denetleme Kurulu temelinde faaliyetlerde bulunması gereken katılım bankalarının ülkesel bazda bir temsilciliğinin olmaması da uygulamalarda birlikteliğin olmamasını ortaya çıkarmaktadır.

Diğer taraftan katılım bankalarının, denetleme esaslarını ve sonuçlarını belirleyen çeşitli (AAOIFI, IFSB, IIRA) kuruluşlarla tam anlamıyla entegrasyonu sağlanmış değildir. Bu durum ise katılım bankalarının kırmızıçizgilerin belirsizleşmesine, finansal faaliyetlerin ise zamanla konvansiyonel bankalarla aynı şekilde olduğu algısının doğmasına sebep olmaktadır. Bu algı gerek piyasada, gerekse de çalışanlar arasında yadsınamayacak havaya bürünebilmektedir. Hâlbuki gerek piyasanın rekabet unsurları, gerek müşteri durumunda olan kesimler ve gerekse de işletmenin kendi insan unsuru bu banka ile birlikte olmanın ayrıcalığını her an yaşamaları gerekmektedir. Özellikle dinsel kaygıları gereği bu bankaları kuranlar ve katılımları ile bu bankaya fon tedarik edenler bunu bir yaşam biçimi olarak görmek isterler.

Bütün bu özellikler katılım bankalarının çeşitli dinî ve kurumsal kural ve ilkelere bağlı kalınmasını ve uygulama sonuçlarının denetlenerek katılım bankalarının uyum derecelerinin değerlendirilmesi gerektiğini elzem kılmaktadır. Keyfilik, yetkisizlik ve kanunlardaki boşluklar bu kurumların var oluş felsefesinin önüne geçmemelidir.

Bunlarla birlikte katılım bankalarının günümüzdeki ve gelecekteki fonksiyonu göz önünde bulundurulduğunda vazgeçilmez bir finansal kurum olduğu açıktır. Hakkında soruların olması ve uygulamalarında sorunlarla karşılaşılması bu kuruluşların üzerine dikkatle durulması gerekliliğini ve aksayan ve uygulanamayan kural ve kaidelerin uygulanması için itici bir güç olarak değerlendirilmesini beraberinde getirmelidir.

Uluslararası temelde ilgili kuruluşlarla entegre olmanın hukuksal ve idari alt yapısı net bir şekilde ortaya konulmalı, bu kuruluşların denetim sonuçları baz alınarak her katılım bankasına faaliyetleri hakkında derecelendirme notları verilmelidir. Bu sonuçlar müşteriler

için temel alınması gereken asıl bilgi kaynakları olarak kabul edilmelidir. Özellikle İslâmî Denetleme Kurullarının elde edecekleri bilgilere göre sunacakları verilerle Uluslararası İslâmî Derecelendirme Kurumu (IIRA), her bir katılım bankasını genelde ve şube bazında derecelendirmeye tabi tutmalıdır.

Diğer taraftan İslâmî Denetleme Kurullarının ülkesel bazda kurulmuş ülke içi teşkilatlanması sağlanmalıdır. Hatta bir ülkede katılım bankası kurulmadan önce bu kurumun varlığı genel şart olarak belirlenmelidir.

Ülke içi İslâmî Denetleme Kurullarının yanında meslekî kuruluş olan bankacılık denetleme kurulları ile katılım bankaları birlikleri denetlemede söz ve görev sahibi olmalıdırlar. Belli kriterleri sağlayamayan katılım bankalara yaptırımlar uygulanmalıdır. Bu yaptırımlar kanunlarla belirlenmeli ve uygulayacak makamlar net olarak ifade edilmelidir. Bu netlik ve kanunilik bu kurumların kuruluş felsefelerinin bir gereğidir. Çünkü bu anlamda zaten bir misyonları vardır. Belirsizlikler her türlü spekülasyona açık olacağından katılım bankaları hakkında olumsuz yorumların yapılmasının da önü açılmış olacaktır.

Bazı uygulamalarda var ki bunların katılım bankaları tarafından yapılması ciddi olarak katılım bankaları hakkında konvansiyonel bankalardan farkı olmadığı ya da faizin olmayışının istismarı ile daha fazla rant elde edildiği yorumlarına gidilmektedir. Özellikle “kredi kartı” ve “peşin al vadeli sat” uygulamaları ile bu bankaların faizli uygulamalara bulaştığı, katılım hesaplarındaki fonların meşru olmayan harcamaları finanse ettiği, aracılık maliyetleri altında geleneksel bankaların alacağı faizlerden daha yüksek bedeller tahsil etmelerinin dinin istismarından başka bir anlam ifade etmediği yorumlarına neden olmaktadır. Hatta bu yüksek maliyetlerin dünyada cennetten arsa satma şeklindeki bir uygulama ile eş anlamda olabileceği şeklinde de yaklaşımlar sergilenebilecektir.

Bu durumda yapılması gerekenleri ifade etmek gerektiğinde; uluslararası kuruluşlar açısından;

- İDK’lar denetimin her noktasında söz sahibi olmalı, ülkesel İDK’lar kurulup buradan gelecek bilgiler dâhilinde yıllık rapor sonuçları ilgili katılım bankasının internet sitesinden yayınlanmalıdır.
- AAOIFI, IFSB ve IIRA ile birlikte hareket edilerek, ortak muhasebe, denetim uygunluk bilgilerine göre hareket edilerek dönem sonlarında performans değerlemeleri ilgili katılım bankalarının sitelerinde ilan edilmelidir.
- Ulusal bankacılık düzenleme ve denetleme kurumlarının bünyelerinde geleneksel bankacılık faaliyetlerini denetleyen görevliler yanında katılım bankacılığı uygulamalarını da denetleme bilgisine sahip görevliler istihdam edilerek faaliyet denetlemelerinde bu kurullarında raporları alınmalıdır.
- Katılım bankaları birliklerinin de kendi şemsiyesi altındaki kurumların faaliyetleri için prensip belirleme ve tatbikatını takip etme anlamında yetkilendirilerek teftişlerle pratiğin gidişatı hakkında bilgiler elde edilerek gerekli uygunluk raporlarını gerek ulusal gerekse de uluslararası denetleme kurulları ile paylaşması yerinde olacaktır.
- Özellikle ülkelerin kendi içlerinde en yüksek dini meseleler hakkında yetkili olan kurum ya da başkanlıkların- Türkiye için Diyanet İşleri Başkanlığı Din İşleri Yüksek Kurulu- katılım bankaları hakkındaki her türlü sorulara ve sorunlara karşı bir kurul oluşturarak gerek bireysel gerekse de tüzel kişilik olarak müracaatları değerlendirerek hiç olmazsa ortak bir görüşün tesisi için çaba sarf etmelidir.

Konuya kurum içi denetim mekanizması açısından değerlemeye tabi tutmak gerekirse;

- Kurumun her aşamasında bulunan insan unsuru katılım bankasının değerler sistemi konusunda sürekli eğitiminden geçirilmesi aksatılmadan yapılmalıdır.
- Özellikle yeni uygulamalar konusunda bütün çalışanlar bilgilendirilmelidir. Çünkü en alt birimde çalışan bir çalışan dahi bu kurumların yüz yüze tanıtımını yapan/yapamayan bir temsilcisidir.
- Gerek teknik anlamda, gerek kurumun misyonu anlamında, gerekse de hizmetler hakkındaki anlık sorulara karşılık her bir çalışanın yeterli donanıma sahip olması sağlanmalıdır.
- Uygulama olarak aslında geleneksel bankalarla fazla bir farkın olmadığını savunan çalışanlarla yolların ayrımı sağlanmalıdır. Çünkü bu müesseseleri ayakta tutan en önemli etmen çalışanların katılım bankası misyonunu benimsemesidir.

Kamuoyunun bilgilendirilmesi anlamında konuya yaklaşıncı da;

- Her uygulamamanın farkı dinî referansları ile birlikte netleştirilerek taraflar bilgilendirilmelidir.
- Hizmet alımına gelen müşterilere söz konusu hizmetin alt yapısı bütün teferruatı ile anlatılmalı iş olup bittiye getirilmemelidir. İcap ve kabul şartları sözleşmenin sıhhati için olmazsa olmaz olduğu için bu anlamda da İslâm dininin kurallarına uyulmalıdır.
- Özellikle rakip olmadıkları halde, rakip gibi olunan geleneksel bankalara katılım banka uygulamalarının anlatımı bütün gerek ve gerekçeleri ile yazılı dokümanlarla gerçekleştirilmelidir. Bütün bunlar yapılırken kendilerinin bir alternatif değil bir boşluğun doldurulması anlamında değerlendirilmesine özen gösterilmelidir.

Yukarıda aktarılan hususların bir kısmı direkt olarak denetimle ilgili iken bir kısmı da denetimi kolaylaştırıcı, bir kısmının da katılım bankalarının kuruluş felsefeleri sınırlarında kalması için gerekli olan öneriler olarak değerlendirilmesi yerinde olacaktır.

KAYNAKLAR

AAOIF., 2010. Accounting and Auditing Organization for Islamic Financial Institutions Standards,

Abdul Rahman, A. R., 2008. Shari’ah Audit For Islamic Financial Services: The Needs and Challenges. ISRA Islamic Finance Seminar (IIFS), 11 November, s.2.

Ahmad, S. M., 1981. Singer- Isidore; “The Jewish Encyclopedia”, Funk and Wagnails Co., New York, 1905 VXII, from s. 388.

Akın, C., 1986. Faizsiz Bankacılık ve Kalkınma. Kayıhan Yayınları, İstanbul, s.23,111.

Akyüz, O., 2011. Faizsiz Bankacılık ve Günümüz Uygulamaları, Sabahattin Zaim İslam ve Ekonomi Sempozyumu 4. Tebliğler Kitabı içinde, İkder (Ed.), İstanbul, s.34.

Al-Jarhi, M. A., 2005. The Case for Universal Banking As a Component of Islamic Banking. Islamic Economic Studies, s.1.

Bashir, A. H. M., 2003. Determinants of Probability in Islamic Banks: Some Evidence from The Middle East, Islamic Economic Studies, s.32.

Battal, A., 2009. Katılım Bankalarında Kırmızı Çizgiler Kalkıyor mu? Kalkmalı mı?, Aktif Bankacılık ve Finans Dergisi, yıl 12, sayı 62, Kasım- Aralık, s.6

Battal, A., 2010. Katılım Bankacılığın Yapısı ve İşlemleri, Güncel Dini Meseleler İstişare Toplantısı, Diyanet İşleri Başkanlığı, Afyonkarahisar, 10-12 Aralık, s.290-293

Chachi, A., 2005. Iqbal-Molyneux: Thirty Yeras Of Islamic Banking. J.KAU: Islamic Economics, 19(1), s.37-39.

Çalıştay Raporu (2014). Katılım Bankacılığı ve Faizsiz Finans Çalıştayı, 21-23 Aralık 2013, Ankara, s.78-79

Eskici, M. M., 2007. Türkiye’de Katılım Bankacılığı Uygulaması ve Katılım Bankaları’nın Müşteri Özellikleri, Yüksek Lisans Tezi Süleyman Demirel Üniversitesi, 15,87.

Ey (Ernst&Young), dunya.com/finans/bankacilik/turkiyede-islami-bankacilik-180-milyar-dolar-buyukluge-gidiyor-248030h.htm. 2013-2014 Raporu, 25/05/2015.

Hasan, Z., 2009. Corporate Governance: Western and Islamic Perspectives, International Review of Business Research Papers, Vol.5 No. 1 January, s.205

IJIFS.(International Journal Of Islamic Financial Services), 2006. Accounting Regulatory Issues on Investments in Islamic Bonds,

Kalaycı, İ., 2013. Katılım Bankacılığı: Mali Kesimde Nasıl Bir Seçenek?. Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, Cilt 9, Sayı 19, s.14.

Karakaş, S., 2002. İslami Bankacılık, İstanbul, s. 43-44,48-49.

Özkan, H., 2012. Katılım Bankacılığının Klasik Bankalarla Karşılaştırılması ve Muhasebe Uygulamaları, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s.81-87.

Özsoy, İ., 2011. Türkiye’de Katılım Bankacılığı. İstanbul, s.22-23

Özsoy, İ., Görmez, B., Mekik, S., 2013. Türkiye’de Katılım Bankalarının Tercih Edilme Sebepleri: Ampirik Bir Tetkik. Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F., Yönetim Ve Ekonomi, Cilt:20 Sayı:1, s.188.

Özulucan, A. ve Deran, A., 2009. Katılım Bankacılığı ile Geleneksel Bankaların Bankacılık Hizmetleri Ve Muhasebe Uygulamaları Açısından Karşılaştırılması. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:6., s.86,94-98.

Pehlivanlı, D., 2011. Dünya İslami Denetleme Kurulu Uygulamaları İle Türkiye Faizsiz Bankacılık Sektörü Uygulamaları Karşılaştırması ve Türkiye Değerlendirmesi, Finans Politik & Ekonomik Yorumlar, Cilt: 48 Sayı: 552, s. 59-67

Rahman, M. J. (2013). The current perception and practice of “Shariah Auditing” in Bangladeshi Islamic Banks, Ritsumeikan Asia Pacific University, Partial fulfillment of the requirements for the degree of Masters of Business Administration (MBA), s. 121-122.

Resmi Gazete, [bddk.org.tr/websitesi/turkce/Mevzuat/Bankacilik Kanunu/15405411 sayılı bankacılıkkanunu.pdf](http://bddk.org.tr/websitesi/turkce/Mevzuat/Bankacilik_Kanunu/15405411_sayili_bankacilikkanunu.pdf). 25/05/2015

Serpam (Sermaye Piyasası Araştırma ve Uygulama Merkez), 2013. İslami Finans Kavramı, Ürünler, Dünyada ve Türkiye’de Gelişimi ve Geleceği, İslâmî Finans, Araştırma Notları 1, s.7.

Terzi, A., 2013. Katılım Bankacılığı: Kitaba Uymak mı, Kitabına Uydurmak mı?, Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 9, s.73.

Ulutan, B., 1957. Bankacılığın Tekâmülü, Ankara, s.29.

URL- 1. Tkbb. Erişim Tarihi: 13/11/2015. [tkbb.org.tr/Banka-Ve-Sektor- Bilgileri-Banka-Bilgileri](http://tkbb.org.tr/Banka-Ve-Sektor-Bilgileri-Banka-Bilgileri).

URL-2. Sorularla İslâmiyet, Erişim Tarihi:10/06/2015.

<http://www.sorularlaislamiyet.com/article/15612/supheli-seylerden-kacinmakla-ilgili-hadisi-aciklar-misiniz-helal-belli-haram-da-bellidir-ikisi-arasinda-da-supheli-seyler-vardir-ki-cok-kimse-onlari-bilmez-supheli-seylerden-her-kim-sakinirsa-dinini-ve-irzini-kurtarmis-olur-her-kim-supheli.ht>

Yahşi, F., 2011. Türkiye'de Faizsiz Bankacılığın Tarihsel Gelişimi. İkder (Ed.), Sabahattin Zaim İslam ve Ekonomi Sempozyumu 4, Faizsiz Bankacılık Ve Günümüz Uygulamaları Tebliğler Kitabı, İstanbul, s.76.